

Smedstorpssläktens medlemsblad 2002

Ordföranden har ordet

Det gångna året hade vi årsmöte lördagen den 12 maj i Asklanda. Vi samlades vid Ornunga gamla kyrka och fick en guidad tur i kyrkan och besökte därefter muséet strax intill. Mötet avslutades sedan med kaffe och dopp samt årsmötesförhandlingar i Asklanda församlingshem.

På höstkanten hade vi vårt sedvanliga styrelsemöte, den här gången hos undertecknad.

I år har vi förlagt årsmötet till Eriksberg lördagen den 4 maj kl. 15.00. Vi samlas vid Eriksbergs gamla kyrka. Lennart Jacobsson kommer att visa oss kyrkan och berätta om Eriksbergs socken (rikskänd genom Jan Guillous böcker om riddar Arn). Därefter dricker vi kaffe och har årsmötesförhandlingar i församlingshemmet.

Smedstorpssläkten har Carl Bengtsson som anfader och hans hustru Helena Andersdotter som anmoder. Hon var från Fröstorp i Hovs socken där hon och hennes make också bodde några år innan de flyttade till Smedstorp. Förra numret av medlemsbladet innehöll en artikel om Fröstorp. I artikeln nämndes personer som var barnbarn till Bengt Mellander (Carl Bengtssons far) i hans andra gifte med Sara Ahlén. Ett av barnbarnen var gift med Gustaf Björkegren som blev dömd till halshuggning för dråpet på Mörlanda marknad 1838. Min tanke var förra året att jag skulle ta reda på mer om dessa personer. Jag har inte hunnit bli klar med detta, annat har kommit emellan. Jag vill ändå redovisa det lilla som jag hittills har funnit. Jag börjar med en upprepning av en del som fanns med i förra medlemsbladet och sedan skriver jag några rader om Gustaf Björkegren.

Till släktmötet 1997 hade jag sammanställt dels en stamtavla på c:a 250 sidor dels ett häfte på 76 sidor med artiklar om Smedstorpssläkten. Stamtavlan säljer vi för 150 kr och 'Smedstorpssläkten' för 100 kr. Stamtavlan med tillhörande register kan också köpas för 50 kr i form av ett par filer på en diskett som kan läsas i Word. Porto tillkommer inte. Du kan beställa dem genom att sätta in beloppen på vårt postgirokonto.

Stamtavlan revideras kontinuerligt. Jag är tacksam om ni skriver eller ringer till mig och berättar om förändringar i släkten.

Årsavgiften, som årsmötet fastställde till 50 kr, sätter Du som vanligt in på släktföreningens postgiro, **4766274-7 "Smedstorpssläkten"**. Tänk på att ange ditt namn.

Och slutligen: glöm inte att vi har

ÅRSMÖTE

lördagen den 4 maj kl. 15.00

Samling vid Eriksbergs gamla kyrka

Varmt välkomna

Rolf Gustafsson

Bengt Mellanders barnbarn i andra giftet

av Rolf Gustafsson

Bengt Mellander hade i sitt första äktenskap med Johanna Smedmark barnen Christina, Carl (Smedstorpssläktens stamfar) och Fredrik (Koredssläktens stamfar), och i sitt andra gifte med Sara Ahlén endast dottern Johanna.

Johanna gifter sig som artonåring 1808 med Andreas Svensson från Knutse, Hudene socken. De bosätter sig i Knutse där Andreas är mjölnare. År 1815 avlider Andreas av bröstfeber endast 32 år gammal. Förutom änkan Johanna lämnar han också efter sig två barn "sonen Anders Fredrik på 6te året och dottern Anna Stina på 2^{dra} året". Bouppteckningen efter Andreas visar upp ett mycket välbärgat hem. Två år senare i januari 1817 gifter Johanna om sig med drängen Andreas Andersson från Fröstorp Storegården, han 23 år och hon 26 år. De bosätter sig i Ebbared Mellomgården. De får barnen Maja Lisa 1817 och Gustaf 1820.

Samma år som yngsta barnet föds avlider Johannas far Bengt Mellander. Änkan Sara Ahlén (Johannas mor) flyttar då till sin dotter i Ebbared och bor hos henne fram till sin död 10 år senare.

Två år därefter flyttar Johannas man Andreas till sin föräldragård i Fröstorp och med honom följer yngste sonen Gustaf som är 12 år gammal. Om Johanna står det i marginalen i husförhörslängden: "sjukl. följ. sedan". Men hon stannar kvar i Ebbared! Hon bor kvar på undantag i Ebbared fram till sin död den 18/2 1845, då hon dör av lungshot 54 år gammal.

Bengt Mellander

2:o gift med

Sara Ahlén

f. 1743 i Klastorp, Björke sn
d. 1820 i Muskås, Grude sn.

f. 1759 i Gösslunda sn
d. 1830 i Ebbared, Hudene sn

Johanna Bengtsdotter

1:o gift med

Andreas Svensson

f. 1790 9/11 i Muskås, Grude sn
d. 1845 18/2 i Ebbared, Hudene sn

f. 1782 29/1 i Spångagården, Hudene sn
d. 1815 15/4 i Knutse, Hudene sn
Mjölnare i Knutse, Hudene sn.

2:o gift med

Andreas Andersson

f. 1793 4/12 i Hov sn
Bonde i Ebbared Mellomgården, Hudene sn.
Flyttar 1832 till Fröstorp, Hovs sn.

1. Anders Fredrik

f. 1809 i Hudene sn.
Var en av slagskämparna på Mörlanda marknad 1838. Flera gånger dömd, bl a till livstids fästning 1848. Bor i Fröstorp.

1. Anna Stina

f. 1813 i Grude sn, g.m. mjölnaren Gustaf Björkegren, som 1838 dömdes till livstids fästning för dråp på Mörlanda marknad. Benådades 1848. Familjen utvandrade senare till Amerika.

2. Maja Lisa

f. 1817 i Hudene sn, g.m. Johannes Andersson i Kronogården, Fröstorp. Familjen for till Amerika.

2. Gustaf

f. 1820 i Hudene sn, kallades Lelle-Gustaf, bodde i Fröstorp. Även Gustaf blev i sin ungdom straffad för bl a stöld.

Gustaf Björkegren

av Rolf Gustafsson

Mjölaren Gustaf Olausson Björkegren döms 1839 av Gäsene tingsrätt att mista livet genom halshuggning på galgbacken beläget intill Mörlanda i Hovs socken, där han året innan hade slagit ihjäl Anders Andersson från Tostared, Källunga socken.

Genom åren har jag hört olika lösryckta berättelser kring detta tragiska människoöde såsom: ”Han rymde till Amerika”, ”Han hade en inflytelserik släkt som hjälpte honom att bli fri.” ”Han halshöggs och ligger begravnen på galgbacken.” ”Amiral Arleigh Burke var barnbarn till Björkegren. För att få reda på vad som är sant och inte sant har jag letat fram en del fakta.

Det har skrivits flera tidningsartiklar om Mörlandadråpet och det finns en utförlig beskrivning av händelsen i boken ”Gamla och nya Mörlanda Marknadäv Kent Andersson och Ronny Andreasson. Jag ger därför endast en kort sammanfattning av det som hände på marknaden.

Gustaf Björkegren, Björkegrens svåger Anders Fredrik Andersson från Fröstorp och f. nämndemannen Anders Petersson från Örum i Alboga är på Mörlanda marknad den 16/10 1838. De får syn på Anders Andersson från Tostared, Källunga socken. Björkegren är skyldig Anders Andersson pengar och har efter ett tidigare bråk med Anders Anderssons hustru Johanna Andersdotter blivit dömd. Efter en kort ordväxling mellan Björkegren och Anders Andersson rinner sinnet på Björkegren. En mycket rå misshandel följer. Anders Fredrik och Anders Petersson är också delaktiga. Anders Andersson avlider följande natt.

Konrad Ekdahl skriver i Borås Tidning den 9/6 1979 bl a följande:

Målet fördes till Göta Hovrätt och den 26 mars 1839 meddelades följande utslag: att Björkegren genom egen bekännelse, jämförd med sammanstämmande vittnens berättelser vore lagligen förvunnen att ha tillfogat Anders Andersson en våldsam sparkning på vänster sida av huvudet. Enligt läkaruttalande hade den skada som därigenom uppkommit ovillkorligen medfört Anderssons död. Därför fann hovrätten det vara lagligen visat, att, fastän flera vid samma tillfälle lagt hand på Anders Andersson, Björkegren likväl varit den som givit honom dödssåret. Därför dömde hovrätten Gustaf Olausson Björkegren, ”i förmågoäv 24 kapitlet 5 §:n missgärningsbalken, att för sitt brott genom halshuggning mista livet.

Anders Fredrik Andreasson dömdes böta hel mansbot riksdaler i treskifte emellan kronan, häradet och målsäganden, samt att en söndag i Hofs kyrka undergå uppenbar kyrkoplikt. Dessutom skulle han för bruten marknadsfrid böta tre riksd 16 skill banko till fördelning på ovannämnda sätt.

Straffet för Anders Pettersson blev halv mansbot med 50 riksd.; dessutom enskild kyrkoplikt och avlösning. Också han skulle böta för marknadsfridsbrott men dessutom för fylleri 6 riksd. 12 skill.

Målet fördes vidare och behandlades på Stockholm slott 27 juli samma år. Då föredrogs en skrivelse ”däruti G. O. Björkegren i underdånighet sökt ändring eller ock att Kongl. Maj:t med avseende å anförde förmente bevekande omständigheter

mätte av nåd förskona Björkegren från dödsstraffet, i avseende varå hans fader, Olaus Björkegren, samt hustru Anna Andersdotter uti särskild underdånig böneskrift, för Björkegren i underdånighet fällt förbön.”

Utslaget blev att hovrättens domar över Björkegren och Andersson fastställdes såsom varande ”på lag grundade”. Beträffande Anders Pettersson höjdes straffet till lika med Anderssons: hel mansbot 100 riksd.

”I fråga åter om den för Björkegren sökte nåd, så ville Kongl. Maj:t, i anseende till förekomne bevekande omständigheter förskona Björkegren från det honom ådömde dödsstraff, och tillåta att han i stället må försona sin brottslighet med 28 dagars fängelse vid vatten och bröd, uppenbar kyrkoplikt å en söndag i Hofs sockenkyrka samt allmänt arbete i Nya Elfsborgs fästning; börande efter det tolv år ifrån hans ankomst till fästningen förflutit, rapport till Kong. Maj:t i underdånighet avgives, huru Björkegren under tiden sig förhållit. Det vederbörande till underdånig efterrettelse länder.

Carl Johan/Carl M Schönmeijer”.

Hur gick det för familjen?

Hur klarade sig Björkegrens familj¹, hustru Anna Stina Andersdotter och barnen Annika, Anders och Johannes? Då dråpet inträffade var Annika sex år, Anders fyra år och Johannes var ännu inte född. Johannes dog innan han hunnit fylla ett år.

I husförhörslängden 1835–1850 för Hudene socken har jag funnit att Anna Stina och barnen Annika och Anders flyttade till Holmens kvarn. Kvarnen ägdes av Gustaf Björkegrens syster Johanna Björkegren med man. Anna Stina fick där försörja sig som piga.

Vi kan vidare utläsa att dottern Annika besöker sin far på Elfsborgs fästning 1846; att en dotter Anna Sara² föds 1843, vilket måste tolkas som att Anna Stina har fått besöka sin make på Elfsborgs fästning.

Hur gick det för Gustaf Björkegren? Återvände han till familjen?

Redan 1843 sände Björkegren in en ansökan om nåd. Hans hustru, hans far och syskon sände in en böneskrift om nåd som också var undertecknad av ett antal män från Herrljunga församling. Konung Carl XIV Johan avslög denna begäran. Men efter ytterligare 5 år på Elfsborgs fästning benådades Gustaf Björkegren 1848. Han hade då suttit fängslad i 10 år.

I såväl inflyttningslängden som i husförhörslängden för 1848 får vi bekräftat att Gustaf Björkegren flyttar in från Nya Elfsborg till Holmen. Familjen flyttar samma år vidare till Mellomgårds kvarn. Där föds dottern Clara 1849 4/6. Hon avlider som liten.

1850 flyttar familjen till Boatorps kvarn och tre år senare till Stenunga Spångagården.

---

¹Mjölaren Gustaf Björkegren, 22 år, från Holmens kvarn och Anna Stina, 18 år, från Ebbared Mellomgården gifter sig 1832. Dottern Annika föds i Ebbared. Därefter flyttar familjen från Hudene till Vreta Hofmangården i Herrljunga där barnen Anders och Johannes föds.

²I födelseboken för 1843 står det: ”1843 14/8 Anna Sara Föräldrar: Gustaf Olausson på festning, Anna St. Andersdr Piga Holmens kvarn. Fadrdar: Bengt Pettersson Ebbared, Johannes Hugosson på Holmen, H. Maja St. Carlsdr fr. Ebbared och pig. Johanna Bengtsdr i Ebb. Västerg.”

Johannes Hugosson var gift med Johanna Björkegren. Bengt Pettersson var gift med Maja Stina Carlsdotter, som var dotter till Carl Bengtsson och Helena Andersdotter i Smedstorp.

Däriifrån utvandrar Gustaf Björkegren med hustru och dottern Anna Sara till Amerika 1854. Detta bekräftar också av bouppteckningen efter Gustaf Björkegrens far Olaus Björkegren från år 1857. I den står det att sonen Gustaf Björkegren vistas i Nord-Amerika.

Gustaf Björkegrens bakgrund

Gustaf Björkegren kom från en kronoskogvaktarsläkt. Hans far Olaus Jonasson Björkegren var kronojägare och bodde på Trollabo i Hudene och sedan på Nordåsen. Hans farfar Jonas Olofsson bodde i Brantaråsen i Hudene och farfars far Olof Andersson, född 1708 i Kåryd, var kronoskogvaktare och bodde också i Brantaråsen. Hans farfars farfar hette Anders Olofsson³ och var gift med Anna Hansdotter och de bodde på St. Kåryd i Larv.

I bouppteckningen 1857 efter fadern Olaus Björkegren får vi en uppräknning av de närmaste släktingarna. Olaus var gift tre gånger. I det första äktenskapet med Annika Andersdotter har han barnen ”Lektorn och Kyrkoherden Herr Magister Johan Björkegren i Skara, sonen Gustaf flyttad till Nord Amerika, samt nyss affidne sonen Jonas i Hudene Lunnagården . . . , samt dottern Johanna Björkegren gift med Johannes Hugosson på Hudened Holmen.”

I det andra äktenskapet med Christina Svensdotter: ”. . . 3:ne barn, sönerna Anders Petter i Fogelvik, myndig, affidne Skolläraren Carl Björkegren från Längjum (?) af Laske härad, omyndige dotter Emma Christina . . . , samt omyndiga dottern Maja Stina Björkegren.”

Med sin tredje hustru Annika Jonasdatter hade han inga barn.

Gustaf Björkegren hade en två år äldre bror som hette Johannes. Av en slump fann jag honom i Skara stifts Herdaminne för ett antal år sedan, där hela två och en halv sida ägnas åt Johannes Björkegren. Han beskrivs som en rikt begåvad man. Låt mig citera valda delar.

Den förste lektorn i kristendom och hebreiska vid Skara elementarläroverk var Johannes Björkegren. Han föddes 3 jan. 1808 i Södra Björke, Älvsborgs län. Fadern var kronojägare. B. genomgick Skara skola och gymnasium med stor utmärkelse, blev student i Uppsala 1829, fil. dokt. 36, prästvigd 38, v. lektor vid Skara gymnasium 40, teol. kandidat 42, lektor i filosofi 43, rektor 45, lektor i teologi 48, återigen rektor 49, kyrkoherde i Vinköl 51, kontraktprost 58, v. preses vid prästmötet 59, teol. doktor 60, L.N.O. 63, död 23 juli 1863.

Som student åtnjöt B. stort anseende bland kamraterna såväl för sin begåvning som för sin karaktär. Han blev kurator för västgötarna i Uppsala. Gunnar Wennerberg berättar, hur han vid inskrivningen i nationen såg upp till den lärde och ansedde landsmannen. B. tillhörde ett sällskap, eller snarare en vänkrets, av likasinnade studenter. Till detta s.k. ”andarnas brödraskapräknades även A.F. Beckman, sedermera biskop i Skara, F.F. Carlsson, av Stockholms nation, professor och statsråd, samt den rikt begåvade, i förtid avlidne Ernst Kjellander, västgöta nations allra främste. Denne dog 1835 och sörjdes djupt. De närmaste ungdomsvännerna, Carlsson, Beckman, Björkegren m.fl. hava hugfäst hans minne

---

³I en tidningsartikel från 1968 då amiral Burke får utmärkelsen ’årets svensk-amerikan’ står det: ”Amiral Burke härstammar i rakt nedstigande led från en rusthållare i Västergötland, Per Månsson, som var född i slutet av 1600-talet, . . .”. Per Månsson var född 1694 i St. Skattegården i Längjum och köpte Brantaråsen och var Gustaf Björkegrens farfars morfar.

genom att uppkalla en son var efter honom, Ernst Carlsson, Ernst Beckman, Ernst Björkegren o.s.v.

Lektor Björkegren utmärkte sig för den personliga vård han ägnade sina lärjungar. . . .”Det var annat på lektor Björkegrens tid”, suckade gammalt folk 40 år efter hans död vid tal om ungdomens fostran. ”B. övade tillsyn han.”

”I teologien var B.”har en gammal lärjunge yttrat, ”en benhård dogmatiker”. Men att döma av hans skrifter, särskilt av hans ”Berättelser ur kyrkohistorien”, ville B. popularisera den teologiska vetenskapen och uppmjuka det gamla lärosystemet, något nytt och modernt alltså.

Själv var B. en stor latinare. Det hördes i alla disputationer för lektorat, rektorat, kollegiat och pastoralexamina, som ännu på 50-talet hölls på latin, i vilka B. uppträdde som en svår opponent.

I äktenskap förenad med Augusta Ildegert Bjurstén, f. 1826, d. 1906, synes B. genom makans obalanserade lynne haft det svårt i hemmet — sinnesjukdom låg i hennes släkt. Hon var syster till skalden Anders Herman Bjurstén, som i sinnesförvirring tog sitt liv. Lektor B. hade svagt bröst, fick lungshot och dog i Marstrand sommaren 1863.

Man kan bara spekulera över hur det kunde komma sig att de två jämngamla bröderna Johannes och Gustaf kunde gå så olika livsöden till mötes.

Gustaf Björkegrens ättlingar

Gustaf Björkegren hade tre barn som levde 1851. Yngsta dottern Anna Sara följde som 11-åring med sina föräldrar till Amerika. Äldsta dottern Annika hade också tagit ut utflyttningsbetyg till Amerika 1854 men ändrade sig. Hon gifte sig i stället samma år med Svante Svensson från Spångagårdens soldattorp. De och deras sex barn utvandrade 1865 till Amerika. Sonen Anders flyttar 1851 till Starrkärr. Huruvida han sedan flyttar till Amerika vet jag inte.

I boken om Mörlanda marknad står det: ”. . . men som fri man far han till USA. Här kunde historien ha slutat, om det inte var för att ett av hans barnbarn blev ’stor i USA’. Jag talar om general Arleigh Burk,⁴ som 1968 utsågs till årets svensk-amerikan och besökte hembygden.”

Jag har i andra sammanhang (tidningsartiklar?) också läst att amiral Burke är barnbarn till Gustaf Björkegren. Arleigh Burke är född 1901 i Boulder, Colorado, och Gustaf Björkegren är född 1810. Jag tycker inte att det stämmer. Det är för stor åldersskillnad. Det kan naturligtvis vara så att Gustaf Björkegrens son Anders också har utvandrat och som 67-åring blivit far till Arleigh Burke. Eller så kan Björkegren ha blivit far till en son i Amerika, vilket inte är omöjligt eftersom hans fru Anna Stina var 41 år då de utvandrade.

Amiral Burke besöker Hudene 1960 och om det besöket skriver Burke i American Swedish Historical Foundations årsskrift 1967: ”. . . Min farfar bodde någon mil längre bort, och när han inte rådbåkade fiolen, kunde han berätta för sina barnbarn om det gamla landet. Han pratade svenska med sina svenska vänner, men han trummade i oss att vi skulle tala endast

---

⁴Namnet stavas Burke och han var amiral och inte general.

engelska. När han var ung hade han arbetat tillsammans med en grupp irländare, som inte kunde uttala hans namn Björkegren. De kallade honom Burke, och detta gav honom impulsen att ändra namnet.”

Gustaf Björkegren måste då ha varit mellan 90 och 100 år då han satt och spelade fiol och pratade med sina barnbarn. Amiral Burke är ju född 1901 och Björkegren 1810.

Burke skriver vidare om släktträffen den 5 maj 1960: ”... Där var min farfars kusin⁵ Johan Björkegren — han liknade min farfar. Där var hans syster Emma Rylander och Natalia Härnelius, pigga och varmt välkomnande.”

Johan Björkegren, född 1870, och Emma Rylander, född 1872, var barn till Gustaf Björkegrens halvbror Anders Petter. Så Gustaf Björkegren var farbror till Johan och Emma och inte kusin, vilket de naturligtvis kände till då de träffade amiral Burke 1960.

Av det här vill jag gärna tro att Gustaf Björkegren var amiral Burkes farfars far. Kanske får jag anledning att återkomma till den här frågan i nästa års medlemsblad.

---

⁵Amiral Burke kanske inte menar ’kusin’. I Amerika är man inte lika noga med begreppet ’kusin’. Jag kan få brev från avlägsna släktingar i Amerika undertecknade ”Your cousintrots att vi inte alls är kusiner utan bara avlägset släkt.